

Education financing: A comparison between countries **Eğitim finansmanı: Ülkeler arası bir karşılaştırma**

Alper Göksu* Mühendislik Fakültesi, Sakarya Üniversitesi, 54187, Sakarya, Türkiye.

Nurullah Altun, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Sakarya Üniversitesi, 54187, Sakarya, Türkiye.

Gonca Güngör Göksu, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Sakarya Üniversitesi, 54187, Sakarya, , Türkiye.

Suggested Citation:

Göksu, G., Altun, N. & Göksu, G.G. (2016). Education financing: A comparison between countries. *International Journal of Innovative Research in Education*, 3(3), 110-117.

Gönderim 24 Mayıs 2016; Düzeltme 30 Temmuz 2016; Kabul edilen 20 Eylül 2016.

Seçim ve hakem süreci sorumlusu Doç. Dr. Zehra Ozcinar, Atatürk Öğretmen Akademisi, Kıbrıs.

©2016 SciencePark Research, Organization & Counseling. All rights reserved.

Abstract

Education is an important process which contributes in development of individual and community, which supports economic development and which ensures cultural values to be conveyed to future generations. Education level is one of the important indications of the development levels of countries and countries are able to advance in line with the importance they give to education. Under the scope of the study the theoretical scale of the education financing was examined initially and then a comparison was made between developed and developing countries regarding the education expenditures. In conclusion section the existing similarities – differences were explained. The purpose of the study is to compare the total education financing of the countries and to determine the existing financing differences. In order to reach the purpose, education statistic data of national and international institutions such as the World Bank OECD, EUROSTAT were used.

Keywords: education expenditures, education financing, education expenditures/gdp, education, expenditures government budget.

Özet

Eğitim hem bireylerin hem de toplumların gelişmesine katkıda bulunan, ekonomik açıdan kalkınmayı pozitif etkileyen, kültürel değerlerin sonraki nesillere iletilmesinde etkin rol oynayan bir aşamadır. Eğitim düzeyi, ülkelerin gelişmişlik seyrinin dikkat çeken bir göstergesi olduğundan, ülkeler eğitime verdikleri değer doğrultusunda çağdaş medeniyetler yolunda ilerleyebilmektedirler. Çalışma kapsamında öncelikle eğitim

*ADDRESS FOR CORRESPONDENCE: **Alper Göksu**, Endüstri Mühendisliği Bölümü, Mühendislik Fakültesi, Sakarya Üniversitesi Sakarya, 5418. **E-mail adres:** agoksu@sakarya.edu.tr / Tel no: 02642955492.

finansmanının teorik çerçevesi incelenmiş ve daha sonra gelişen ile gelişmekte olan çeşitli ülkelerin eğitim harcamaları karşılaştırılmıştır. Sonuç bölümünde ise incelenen ülkeler arası var olan benzerlikler ve farklılık analiz edilmiştir. Böylece çalışmanın amacı, eğitim finansmanının ülkeler arası karşılaştırılması ve mevcut finansman farklılıklarının belirlenmesidir. Bu amaca ulaşmak için Milli Eğitim Bakanlığı, OECD, Eurostat, Dünya Bankası vb. ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların eğitim istatistiklerinden faydalanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: eğitim harcamaları, eğitim finansmanı, eğitim harcamaları/gsmh, eğitim harcamaları/devlet bütçesi

1. Giriş

Bir ülkenin gelişmesi ve başarılı bir çizgide ilerleyebilmesi eğitime verdiği önemle doğru orantılıdır. Çağdaşlık seviyesine ulaşmada vazgeçilmez koşullardan bir tanesi olan eğitim hizmeti toplumsal refahı sağlamak, sosyal adaleti oluşturmak açısından göz ardı edilemez. Eğitim düzeyinin yüksek olduğu uluslarda ekonomik istikrar, temiz siyaset ve kesintisiz demokrasi mevcuttur denilebilir. Birçok ülkede eğitim harcamaları ülke ekonomisi içerisinde önemli bir paya sahip olurken, ülkeler bazında eğitim hizmetine yönelik ödenek tahsisleri de her geçen yıl artmaktadır.

Bu çalışmada Avrupa Birliği, Dünya Bankası ve OECD gibi kuruluşların üyesi olan ülkelerde eğitim harcamaları niceliksel açıdan araştırılmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde eğitim finansmanı teorik açıdan incelenirken, ikinci kısmında ise ele alınan ülkelerde eğitim harcamalarının devlet bütçesi ve GSYH içerisindeki payları ile kamu ve özel sektörün eğitim harcamalarına katkı düzeyleri araştırılmaktadır. Ayrıca ilköğretim, ortaöğretim, lise ve yükseköğretim kategorilerinde kamu ve özel kaynakların katkıları da tablolandırılmıştır. Bununla birlikte eğitim düzeylerine göre öğrenci başına düşen maliyetler hem ABD Doları cinsinden hem de 2008 yılı fiyatları esas alınarak yıllara sair reel değişimler incelenmiştir.

Çalışmanın sınırlıkları, tüm ülkeler için incelenen verilerin hesaplanmaması sebebiyle 1980-2013 yıllarıdır. Çalışmanın önemi ise farklı ülkelerin eğitim finansmanına ayırdığı kaynakların bir arada değerlendirilmesi ve resmin bir bütün olarak görülebilmesine imkân sağlanmasıdır. Böylece çalışmanın amacı, eğitim finansmanının ülkeler arası karşılaştırılması ve mevcut finansman farklılıklarının belirlenmesidir.

2. Eğitim Hizmetinin Niteliği ve Finansal Boyutu

Eğitim, ilgi ve beceriler doğrultusunda bilimsel düşünme yetisine ve mesleki özelliğe vakıf olan insan gücünü oluşturan bir sistemdir. Ayrıca toplumların ihtiyacı vasıflı emeğin gelişmesinde yüksek katkıları bulunan hizmet türüdür (Tuzcu, 2004). Eğitim hizmetinin ifası ile pozitif dışsallık meydana gelmektedir. Bahsedilen dışsallıklar genel olarak şöyledir: (i) Ekonomik kalkınma üzerine pozitif etki, (ii) Daha etkin işleyen siyasal karar alma mekanizmasının varlığı, (iii) Suç oranlarının azaltılması, (iv) Vergi mükelleflerinin üstlendiği vergi yükünde yaşanan azalışlar vb.dir (Şener, 1987). Kamusal mal ve hizmet sınıflandırması kapsamında yarı kamusal mal ve hizmet olarak değerlendirilen eğitim faaliyetinin faydası hem bölünebilmekte hem de zaman zaman bu hizmetten fayda sağlayanlar bir bedel ödeyebilmektedir. Eğitim hizmetinden faydalanma sonucu ödenmesi gereken tutar ise siyasal otorite tarafından belirlenmektedir (Özker & Esener, 2009). Eğitim finansmanı, eğitim hizmetinin sunumu amacıyla ihtiyaç duyulan maddi kaynakların elde edilme sürecidir. İhtiyaç duyulan kaynaklar ise farklı bölgeler, iller, eğitim türleri, bireyler ve gruplar arasında dağılmaktadır. Belirtilen kaynaklar kamu fonları, öğrenci harçları, sınav ve kayıt ücretleri, kitap gibi materyal ödemeleri, özel fon vb. gelir türlerinden meydana gelmektedir (Güngör & Göksu, 2013).

Eğitim finansmanı analiz edildiğinde üç farklı finansman yöntemi söz konusudur. Birinci yöntem doğrudan finansmandır. Bu noktada devletin müdahalesi kaçınılmaz olup, tam kamusal mallarda olduğu gibi vergilerle ile ödenek sağlanmaktadır. İkinci yöntem, kısmi finansman yöntemidir. Burada harçların ağırlığı söz konusudur. Son finansman yöntemi ise dolaylı finansman yöntemidir. Yöntemin içeriği gereği eğitim hem kamu hem de özel

sektör tarafından desteklenmektedir. Devlet bir taraftan eğitim malı üretirken, özel kesime de eğitim hizmeti sağlaması için imkan tanımaktadır. Diğer bir ifade ile eğitimin özelleştirilmesi gerçekleştirilmektedir (Devrim & Tosuner, 1987).

3. Seçilmiş Ülkelerde Eğitim Finansmanının Mevcut Durumu

Çalışmanın bu kısmında Avrupa Birliği, Dünya Bankası OECD vb. kuruluşlara üye ülkelerdeki eğitim harcamalarının karşılıklı bir analizi yapılmaktadır. Bu kuruluşlara üye ülkelerinin hepsinin eğitim finansman yapısının incelenmesi zor olduğu için ülke sınırlamasına gidilmiştir. Öncelikle ilgili ülkelerde eğitime ayrılan kaynakların farklı kanallar vasıtasıyla aktarıldığını belirtmekte fayda vardır. Tablo 1’de seçilmiş ülkeler kapsamında eğitim finansmanının kaynakları yer almaktadır. Buna göre tablodaki birçok ülkede Eğitim Bakanlığı ve yerel yönetimler önemli bir konumda iken, Yunanistan, Belçika ve İtalya’da sivil toplum örgütleri de etkilidir.

Tablo 1. Seçilmiş Bazı Ülkelerde Eğitimin Finansman Kaynak Türleri

Ülke	Finansman Türü
Almanya	Yerel Yönetimler, Eyalet Yönetimleri
Avusturya	Yerel Yönetimler, Eyalet Yönetimleri, Eğitim ve Kültür Bakanlığı
Belçika	Sivil Toplum Örgütleri, Yerel Yönetimler, Eğitim Bakanlığı
Danimarka	Yerel Yönetimler, Eğitim Bakanlığı,
Fransa	Yükseköğretim Araştırma Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı
Finlandiya	Yerel Yönetimler, Eğitim Bakanlığı
Hollanda	Yerel Yönetimler, Eğitim, Bilim ve Kültür Bakanlığı
İngiltere	Yerel Yönetimler, Okul Yönetimleri, Özel Kuruluşlar
İrlanda	Yerel Kaynaklar, Merkezi Fonlar
İspanya	Eğitim Bakanlığı, Yerel Kaynaklar
İsveç	Yerel Yönetimler, Eğitim Bakanlığı,
İtalya	Sivil Toplum Örgütleri, Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler,
Lüksemburg	Komünler, Eğitim ve Mesleki Öğretim Bakanlığı İşverenler,
Portekiz	İşverenler, Eğitim Bakanlığı, Yerel Yönetimler,
Yunanistan	Katkı Payları ve Bağışlar, Eğitim Bakanlığı, Sivil Toplum Örgütleri,
Türkiye	Katkı Payları, Bağışlar, Eğitim Bakanlığı, YÖK Desteği

Kaynak: (Tuzcu, 2006)

Niceliksel olarak incelendiğinde Tablo 2’ de çeşitli ülkelerde kamu eğitim harcamalarının devlet bütçesi içerisindeki payları yer almaktadır. Ele alınan ülkelerin birçoğunda ilgili pay % 10 ve üzeri iken, İtalya ve Almanya’da %9 düzeyindedir. Bunun nedeni olarak kesin bir ifade kullanmak doğru olmamakla beraber, İtalya’da son yıllarda yaşanan ekonomik sorunlar gösterilebilir. Ayrıca Almanya için Tablo 1 ile bağlantı kurulursa, ülkede eğitim finansmanında eyalet yönetimlerinin aktif olmasından dolayı kamu eğitim harcamalarının devlet bütçesi içerisindeki payının 1-2 puan daha az olduğu söylenebilir. Türkiye’deki durum incelendiğinde ilgili oranın son yıllarda oldukça yüksek olduğu, hatta OECD ve AB ortalamasının üzerinde seyrettiği anlaşılmaktadır. 2005 yılından itibaren veriler göz önünde bulundurulduğunda ülkemizde devlet aracılığıyla eğitim finansmanına daha fazla önem verildiği gözlemlenmektedir.

Tablo 2. Kamu Eğitim Harcamalarının Devlet Bütçesi İçerisindeki Payı (%)

	1980	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Avustr.	7,9	10,9	10,9	11,0	11,0	11,2	11,9	:	:	9,6	9,9
Alm.	:	:	:	9,7	10,2	10,3	8,9	9,6	9,9	9,8	9,5
Bel.	16,3	:	11,3	12,3	12,4	12,9	12,1	11,0	11,8	11,0	10,4
Dan.	9,4	15,4	15,7	15,4	15,3	14,9	15,0	13,2	12,5	:	12,8
Fin.	10,9	12,2	12,5	12,6	12,4	12,4	12,0	11,6	11,5	11,2	10,5
Fran.	28,0	11,0	10,5	10,5	10,6	10,5	11,3	9,2	9,0	11,2	8,4
Hol..	5,1	10,5	10,9	10,4	10,4	10,3	11,2	10,7	10,9	10,8	11,3
Bir. Kral	13,6	11,0	11,7	11,9	11,7	11,0	13,0	:	:	11,9	12,1
İsp.	14,7	10,9	11,0	11,1	11,0	11,2	11,2	9,2	9,0	8,0	8,2
İsveç	13,6	12,9	12,6	12,6	12,7	12,9	13,0	12,0	11,9	11,7	11,2
İtalya	11,1	9,6	9,1	9,7	8,9	9,3	9,0	8,0	7,7	7,4	7,3
Port.	10,7	12,5	11,3	11,3	:	10,9	15,3	10,0	9,7	9,8	9,6
Polon.	12,1	12,6	12,5	11,9	11,6	11,7	13,8	10,2	10,1	10,3	10,3
Türk.	10,5	11,0	12,9	12,8	13,6	13,6	14,0	13,0	14,7	16,6	15,5
OECD	13,9	12,3	12,5	12,3	12,4	11,8	12,9	11,3	11,5	11,6	11,2
AB	11,9	11,0	11,4	11,9	11,7	11,7	:	10,2	10,2	10,0	9,9

Kaynak: OECD (Education at a Glance, 2014, 2015 ve 2016), (YÖK, 2007:), MEB istatistikleri (2007-2014) <http://data.worldbank.org/topic/education>

Tablo 3'te çeşitli ülkelerde toplam eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki paylarının gösterimi mevcuttur. Genel olarak bu oran %5 dolayında iken, Finlandiya, Danimarka ve İsveç'te % 6 civarındadır. Almanya, İtalya, Japonya ve İspanya'da ise toplam eğitim harcamalarının GSMH içerisindeki payı %4 düzeyindedir. Türkiye'de ise ilgili pay oldukça düşüktür. Ancak son yıllarda Türkiye'de eğitime verilen önem düşünüldüğünde bu payın 1-2 puan arttığı gözlenmektedir.

Tablo 3. Çeşitli Ülkelerde Toplam Eğitim Harcamalarının GSMH İçindeki Payı (%)

	2000	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Alm.	4,4	4,7	4,6	4,5	4,4	4,4	4,5	5,0	4,5	4,4	4,4	4,3
Avu.	5,6	5,6	5,4	5,4	5,4	5,3	5,4	6,0	:	:	4,9	5,6
Bel.	:	6,0	5,9	5,9	5,9	6,0	6,4	6,5	5,7	5,6	5,7	5,8
Dan.	8,2	8,4	8,4	8,3	7,9	7,8	7,6	8,7	6,5	6,1	:	6,4
Fin.	6,0	6,2	6,4	6,3	6,1	5,9	6,1	6,8	5,8	5,8	5,8	5,7
Fran.	6,0	5,9	5,8	5,6	5,6	5,6	5,6	5,8	5,4	5,3	5,3	5,3
Hol.	4,5	5,3	5,4	5,4	5,4	5,2	5,1	5,1	5,4	5,4	5,2	5,5
B. K.	4,9	5,4	5,3	5,0	5,4	5,3	5,4	5,4	:	:	6,3	6,7
İrl.	4,2	4,2	4,6	4,7	4,7	4,8	5,6	6,5	6,0	5,7	5,6	5,2
İsp.	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2	4,3	4,6	5,0	4,5	4,4	4,3	4,3
İsveç	7,3	7,3	7,0	6,8	6,7	6,6	6,7	7,2	5,4	5,3	5,4	5,4
İtalya	4,4	4,6	4,5	4,4	4,6	4,2	4,5	4,7	4,1	4,0	3,9	4,0
Port.	5,4	5,3	5,1	5,2	5,0	5,1	4,8	5,7	5,1	4,9	5,8	6,1
ABD	4,9	5,4	5,3	5,0	5,4	5,3	5,4	5,4	6,5	6,4	6,4	6,2
Jap.	3,8	3,6	3,5	3,4	5,4	5,3	5,4	5,4	4,5	4,5	4,5	4,5
AB .	4,9	5,1	5,0	5,0	5,0	4,9	5,0	5,4	5,0	4,9	4,9	5,0
Tür.	2,9	4,0	4,0	4,3	4,2	4,7	3,2	3,8	3,3	3,6	4,1	5,0

Kaynak: OECD (Education at a Glance, 2014, 2015 ve 2016), <http://epp.eurostat.ec>

Tablo 4'te 2013 yılı için eğitimin finansmanına kamu kesimi ile özel kesimin yaptıkları katkıların gösterimi mevcuttur. Buna göre incelenen hemen hemen her ülkede eğitim harcamaları yoğun bir şekilde kamu kesimi tarafından finanse edilirken, Japonya, ABD ve Birleşik Krallık' ta özel kesimin katkısının diğer ülkelerle kıyaslandığında daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak da *bu ülkelerde eğitim hizmetine öğrencilerin, ailelerin ve diğer özel şahısların katkısının daha yüksek olmasının teşvik edilmek istenmesidir* denilebilir. Ayrıca AB ve OECD ortalamasına göre eğitim harcamalarında kamu fonları oldukça yüksektir.

Tablo 4. 2013 Yılı Toplam Eğitim Finansmanına Kamu Kesimi ve Özel Kesim Katkıları (%)

	Avustur.	Belçika	Dan.	Alm.	Finlan.	Fran.	Hollan.	Japon.	AB Ort.
Kamu	95	95	96	86	98	87	82	72	89
Özel	5	5	4	14	2	3	18	28	11
	Birleşik Krallık	İrl.	İsp.	İsveç	İtal.	Port.	ABD	Türk.	OECD Ort.
Kamu	67	91	82	97	89	81	68	85	84
Özel	32	9	18	3	11	19	32	15	16

Kaynak: OECD (Education at a Glance, 2015 ve 2016).

Tablo 5'te 2013 yılı esas alınarak eğitim seviyelerine göre kamu ve özel kaynakların katkısının yüzdesel gösterimi yer almaktadır.

Tablo 5. Kamu ve Özel Kaynakların Eğitim Seviyelerine Göre Dağılımı (2013) (%)

	İlköğretim		Ortaöğretim		Lise		Yükseköğretim	
	Kamu	Özel	Kamu	Özel	Kamu	Özel	Kamu	Özel
Avustr.	97	3	97	3	94	6	95	5
Alm.	98	2	97	3	96	4	86	14
Bel.	97	3	97	3	96	4	89	11
Dan.	98	2	98	2	97	3	94	6
Fin.	100	0	100	0	100	0	96	4
Fran.	93	7	91	9	88	12	79	21
Hol..	99	1	94	6	68	32	70	30
Bir. Kral	88	12	84	16	80	20	57	43
İsp.	84	16	91	9	90	10	69	31
Jap.	99	1	94	6	82	18	72	28
İsveç	100	0	100	0	100	0	90	10
İtalya	96	4	97	3	95	5	67	33
Port.	88	12	93	7	85	15	58	42
Polon.	88	12	93	7	93	7	80	20
Türk.	86	14	84	16	87	13	80	20
OECD	93	7	93	7	87	13	70	30
AB	95	5	94	6	91	9	78	22

Kaynak: OECD (Education at a Glance, 2016).

Tablo 5'te incelenen ülkelerde ilköğretim, orta öğretim, lise ve yükseköğretim olarak 4 farklı eğitim seviyesinde kamu kesiminin ve özel kesimin payları tek tek ele alınmıştır. Tablonun geneli düşünüldüğünde *kamu kaynaklarının ağırlığı hakimdir* denilebilir. Avusturya, Danimarka, Finlandiya ve İsveç'te tüm eğitim seviyelerinde kamunun payı %90 ve üzeri iken, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, Japonya, Türkiye, İtalya, Polonya ve Birleşik Krallık' ta yükseköğretimde kamu kaynaklarının düzeyi azalmaktadır. Bu durum ise ilgili ülkelerde yükseköğretim finansmanında harç ve benzeri özel kaynaklara daha fazla başvurulması ile açıklanabilir. OECD ve AB ortalaması açısından da durum değerlendirilmesi yapıldığında ilköğretim, ortaöğretim ve lise seviyelerinde kamunun payı oldukça yüksektir. Ancak yükseköğretime gelindiğinde kamunun payı %70'lere düşmekte ve tersine özel kesimin

payı artmaktadır. Yükseköğretim maliyetlerine ailelerin, öğrencilerin, bağışçıların vb. özel kesimin son yıllarda yaptıkları katkılar göz önünde bulundurulduğunda, bu sonuç hiç de şaşırtıcı olmamaktadır. Özellikle yükseköğretimde özelleştirme uygulamalarının yoğun olarak tartışıldığı günümüzde yükseköğretim maliyetlerine katılımda özel kesimin ilgisi ve çabası artmaktadır.

Tablo 6. Eğitim Seviyelerine Göre Öğrenci Başına Düşen Maliyetler (2013) (\$ Cinsinden)

	İlköğretim	Ortaöğretim	Lise	Yükseköğretim	Ortalama
Avustr.	10413	9239	8470	7740	13704
Alm.	7913	9647	9866	14140	9920
Bel.	9656	11754	12435	13808	11660
Dan.	11745	12190	10118	14047	9920
Fin.	8485	1358	8678	17168	11027
Fran.	6708	9120	12044	12479	9492
Hol..	8450	11983	8557	13209	10246
Bir. Kral	9350	11003	12360	10134	10724
İsp.	5889	7564	7825	8685	7204
Jap.	8664	9571	8888	6855	8510
İsveç	10664	11306	11389	20167	12537
İtalya	7562	8157	8212	7264	7994
Port.	6503	8920	8274	5883	7263
Polon.	6315	6269	5574	6544	6122
Türk.	2452	2849	3409	6935	3497
OECD	7847	9070	8620	9719	8578
AB	8098	9649	9036	10693	8767

Kaynak: OECD (Education at a Glance, 2016).

Tablo 6'da eğitim seviyeleri esas alınarak öğrenci başına düşen maliyetler Amerikan Doları cinsinden gösterilmiştir. Öncelikle ilköğretim düzeyi incelendiğinde genel ortalama 8000-9000 dolar düzeyindedir. Ancak Avusturya'da ve Danimarka'da toplam tutar 10000 Doları aşmaktadır. Maliyetlerin en düşük olduğu ülke ise Türkiye olup, ilköğretime kayıtlı öğrenci başına maliyet tutarı 2500 dolar düzeyinde hesaplanmıştır. Ortaöğretim açısından ise durum çok değişmemekle beraber, Belçika, Danimarka, Hollanda, Birleşik Krallık ve İsveç maliyet tutarlarının en yüksek olduğu ülkelerdir. Türkiye bu aşamada da diğer ülkeleri oldukça geriden takip etmektedir. Lise öğretimi kapsamında ise İsveç'te 20000 Dolar maliyet tutarı ilk dikkati çeken husustur. Ek olarak lise seviyesinde maliyet tutarları giderek artmaktadır. Türkiye'de ise liselere kayıtlı öğrenci başına düşen maliyet tutarı 3500 Dolar dolayında seyretmektedir. Son eğitim seviyesi olan yükseköğretimde maliyetler belirgin şekilde yükselmiştir. Ülkemizde bu tutar lise öğreniminin iki katına çıkmıştır. Dört eğitim seviyesinin genel ortalaması incelendiğinde başı Avusturya çekmekte iken, Türkiye en geriden gelmektedir. OECD ve AB ortalaması açısından ise durum analiz edildiğinde benzer sonuçlar elde edilmiştir. Yükseköğretime doğru öğrenci başına maliyet tutarları kademeli olarak artmıştır.

Tablo 7. Öğrenci Başına Düşen Harcamaların Kurumlar Düzeyinde Yıllık Değişimi (GSYH Deflatörü 2008=00 Sabit Fiyatlar)

	İlköğretim, Ortaöğretim ve lise					Yükseköğretim				
	2005	2010	2011	2012	2013	2005	2010	2011	2012	2013
Alm.	98	106	105	104	103	101	109	115	122	128
Avu.	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Bel.	88	100	101	103	103	97	109	112	116	118
Dan.	101	109	101	110	109	100	108	101	134	138
Fin.	93	104	105	104	103	102	101	102	102	102
Fran.	97	103	102	102	101	101	103	104	106	108
Hol.	95	108	107	107	108	91	108	111	111	113
Bir. Kr.	101	107	110	113	125	99	104	109	104	106
İrl.	75	107	105	106	100	99	108	108	113	120
İsp.	97	103	101	96	92	95	106	109	112	110
İsveç	97	99	99	100	101	107	110	113	109	109
İtalya	96	93	89	86	86	100	98	97	95	93
Port.	105	113	106	128	133	99	105	108	107	105
ABD	90	98	96	94	96	99	104	109	104	109
Jap.	98	102	103	104	103	103	99	99	98	98
AB .	94	104	101	103	102	98	104	105	106	107
Tür.	82	121	123	136	163	96	106	108	109	111

Kaynak: OECD (Education at a Glance, 2016).

Tablo 7’de öğrenci başına düşen harcamaların 2008 yılı fiyatları esas alınarak değişim yüzdeleri yer almaktadır. İlköğretim, ortaöğretim ve lise kategorisi ele alındığında fiyatlara reel açıdan analiz edildiğinde en hızlı değişim Danimarka, Birleşik Krallık ve Portekiz’de olmuştur. ABD’de ise 2008 yılı esas alındığında öğrenci başına maliyetler reel olarak düşmüştür. Türkiye’de ise son yıllarda eğitim hizmetine daha fazla önem verilmesi ve eğitime yönelik önemli düzeyde kaynak aktarımı gerçekleşmesinden dolayı harcamalarda artış söz konusudur. Yükseköğretim açısından bakıldığında ise Almanya, Belçika ve Danimarka’da yükseköğretime kayıtlı öğrenci başına düşen maliyetler oldukça artmıştır. İtalya ve Japonya’da ise bir azalış söz konusudur. Türkiye’de de ilköğretim, ortaöğretim ve lise kategorisinde olduğu kadar olmasa da reel açısından öğrenci başına yapılan harcamalarda bir artış yaşanmıştır. AB ortalaması ise genel seyirle benzer seyretmektedir.

4. Sonuç ve Tartışma

Çalışma kapsamında eğitim finansmanı araştırılmıştır. Öncelikle ilk bulgulara göre ele alınan tüm ülkelerde eğitim finansman yöntemlerinin birbirinden farklılık arz ettiği anlaşılmaktadır. Merkezi ağırlıklı eğitim finansman sistemine sahip ülkeler Fransa, Hollanda, İrlanda olup, Almanya, Avusturya, İspanya’da ise bölgesel bir eğitim finansman sistemi mevcuttur. Danimarka, Finlandiya, İngiltere’ de ise yerel kaynaklara da atıfta bulunmaktadır. Türkiye açısından durum değerlendirilmesi yapıldığında Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu ve YURTKUR’ un desteği söz konusudur. Çalışmada kamu eğitim harcamalarının devlet bütçesi içerisindeki durumu da incelenmiş ve ele alınan ülkelerin birçoğunda ilgili oranın % 10 ve üzeri bir düzeyde seyrettiği anlaşılmıştır. Ancak İtalya ve Almanya’da bu oran %9 düzeyindedir. Ayrıca Türkiye özeli incelendiğinde ilgili oranın son yıllarda oldukça yüksek olduğu, hatta OECD ve AB ortalamasının üzerinde seyrettiği izlenmiştir. Bununla birlikte çalışmada çeşitli ülkelerde toplam eğitim harcamalarının GSYH payları yer almaktadır. Genel olarak ilgili oran %5 dolayında iken, Finlandiya, Danimarka ve İsveç’te ise % 6 civarındadır. Almanya, İtalya, Japonya ve İspanya’da ise toplam eğitim harcamalarının GSMH içerisindeki payı %4 seviyesindedir.

Çalışmada ayrıca eğitim finansmanına kamu kesiminin ve özel kesimin katkı düzeyleri analiz edilmiştir. Ele alınan hemen hemen her ülkede eğitim harcamaları yoğun bir şekilde kamu kesimi tarafından finanse edilirken, Japonya, ABD ve Birleşik Krallık ’ta ise özel kesimin katkısının diğer ülkelere kıyasla yüksek seyrettiği

görülmetedir. Ayrıca AB ve OECD ortalaması incelendiğinde eğitim harcamaları daha çok kamu sektörü tarafından desteklenmektedir. Bir sonraki tabloda ise ilköğretim, orta öğretim, lise ve yükseköğretim olarak dört farklı eğitim seviyesinde kamu kesiminin ve özel kesimin payları tek tek ele alınmıştır. Tablonun geneli düşünüldüğünde *kamu kaynaklarının ağırlığı hakimdir* denilebilir. Avusturya, Danimarka, Finlandiya ve İsveç'te tüm eğitim seviyelerinde kamunun payı %90 ve üzeri iken, Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, Japonya, Türkiye, İtalya, Polonya ve Birleşik Krallık' ta yükseköğretimde kamu kaynaklarının düzeyi azalmaktadır. Eğitim seviyeleri esas alınarak öğrenci başına düşen maliyetler Amerikan Doları cinsinden incelendiğinde ise her dört kategoride Türkiye en geride yer almaktadır.

Özetle bu çalışma bir bütün olarak düşünüldüğünde eğitim hizmetinin niceliksel açıdan değerlendirilmesi sonucu ülkelerin aynı uluslararası kuruluşa üye olmalarına ve birçok alanda eş değer politikalar uygulamalarına rağmen, farklı eğitim finansman politikaları izledikleri sonucuna varılmaktadır. Ayrıca her ülke içerisinde bulunduğu ekonomik, sosyo-kültürel ve politik imkânlar doğrultusunda eğitim finansmanına farklı şekilde katkı sağlayarak, kendi finansman politikasını yönetmektedir.

Kaynakça

- Devrim, F., & Tosuner, M. (1987). Türkiye' de Eğitim Hizmetlerinin Finansmanında Son Gelişmeler. 3. *Türkiye Eğitim Maliye Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 86-109.
- Göksu, G., & Göksu, A. (2013). Türkiye' de Eğitimin Finansmanı ve Ülkelerarası Bir Karşılaştırma. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 20(1), 59-72.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2007). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2006–2007. *Resmi İstatistik Programı Yayını*. Ankara: M.E.B.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2008). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2007–2008. *Resmi İstatistik Programı Yayını*. Ankara: M.E.B.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2009). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2008–2009. *Resmi İstatistik Programı Yayını*. Ankara: M.E.B.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2010). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2009–2010. *Resmi İstatistik Programı Yayını*. Ankara: M.E.B.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2011). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2010–2011. *Resmi İstatistik Programı Yayını*. Ankara: M.E.B.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2012). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2011–2012. *Resmi İstatistik Programı Yayını*. Ankara: M.E.B.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2013). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2012–2013. *Resmi İstatistik Programı Yayını*. Ankara: M.E.B.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2013–2014. *Resmi İstatistik Programı Yayını*. Ankara: M.E.B.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Milli Eğitim İstatistikleri: Örgün Eğitim 2014–2016. *Resmi İstatistik Programı Yayını*. Ankara: M.E.B.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2014). *Education at a Glance 2014: OECD Indicators*. Copyright Clearance Center. France: O.E.C.D.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2015). *Education at a Glance 2015: OECD Indicators*. Copyright Clearance Center. France: O.E.C.D.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2016). *Education at a Glance 2016: OECD Indicators*. Copyright Clearance Center. France: O.E.C.D.
- Özker, N., & Esener, Ç. (2009). Türkiye' de Bir Kamu Harcaması Olgusu Olarak Eğitim Harcamaları: Örnek Ülkeler ile Yakın Dönem Karşılaştırma. *Mevzuat Dergisi*, 142. Erişim noktası: <http://www.mevzuatdergisi.com/cgi-sys/suspendedpage.cgi>
- Şener, O. (1987). *Eğitim Ekonomisinin Temel İlkeleri*. 3. *Türkiye Eğitim Maliye Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 5-22.
- Tuzcu, G. (2004). *Eğitimin Finansman Gereklere ve Boyutları*. *Millî Eğitim Dergisi*, 163.
- Tuzcu, G. (2006). *Eğitimde Vizyon 2023 ve Avrupa Birliği' ne Giriş Süreci*. *Türk Eğitim Derneği*. Ankara.
- Yüksek Öğretim Kurulu (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*. Meteksan A.Ş. Yayın No: 2007-1. Ankara.